

ארכיאולוגיה ימית בישראל

Maritime Archeology in Israel

חשון התש"ע • 11/2009 • 831

עוגנים

תפקיד העוגן הוא לעצור את הספינה על-ידי המשקל והחיכוך שהוא יוצר עם קרקעית הים, האגם או הנהר, ולכן הוא אחד הכלים החשובים והנפוצים ביותר שהיו בשימוש כלי השייט. בספינות היה מספר רב של עוגנים - חלקם אבדו לעתים בעת העגינה וחלקם שקעו למצולות יחד עם כלי השייט שנטרף בסערה. מגוון העוגנים שנתגלו בחופינו מעיד על הרצף ההתפתחותי של העוגנים. עוגני האבן של תקופת הברונזה, עוגני העץ והאבן או העץ ועופרת מהתקופה הפרסית, ההלניסטית והרומית הקדומה, עוגני הברזל מהתקופה הרומית והביזאנטית והעוגנים החתוליים בעלי ארבעה עוקצים מימי הביניים.

כלי מלחמה

מיקומה של ארץ ישראל בצומת דרכים ראשי וחשיבותה לדתות המונותאיסטיות גרמו לכך שהארץ הייתה לזירת לחימה בין הממלכות הגדולות. ציים ימיים שנחתו בחופים הותירו כלי מלחמה שונים - גרזני ברונזה, חרבות ופגיונות, קסדות ברונזה, רימוני חרס הידועים בשמם "אש-יוונית" ותותחים עתיקים.

קנקני חרס

בנמלים נערכה פעילות יבוא ויצוא ענפה של חומרי גלם, כלים, מוצרי מזון ומותרות בקנקני חרס בשם "אמפורות", שהותאמו לסוג הסחורות. שמן הזית והיין היו מבוקשים מאוד בארצות הים התיכון, וארץ ישראל, שהתברכה בהם, הייתה לאחד המקורות החשובים.

לאורך חופיה של ארץ ישראל מצויים שפע של שרידים עתיקים, שהותירו אחריהן התרבויות הקדומות. הם מהווים עדות חומרית ייחודית לפעילות אנושית ענפה בקרב התרבויות ששכנו לחופי האלפי השנים האחרונות. שרידים אלו הם חלק מהמורשת התרבותית-הימית של הארץ, והם מקור חשוב להשלמת הידע על תולדותיה ולהעמקתו. בדורות האחרונים נחשפים שרידים ארכיאולוגיים תת-ימיים, שנסרתו מעין האדם במשך אלפי שנים, כתוצאה מהתערבות האדם בחוף הים (בניית נמלים ומרינות וכריית חול) ופיתוח מערכות צלילה עצמאיות. חשיפה בלתי מבוקרת של השרידים וההרס הבלתי נמנע גרמו לכך שנכסים אלו מצויים היום בסכנת אובדן.

ב-50 שנות מחקר ארכיאולוגי תת-ימי נחשפו שרידים רבים וחשובים, המלמדים על אופי האתרים, הממצאים וטיבם. ייחודם של הממצאים הוא במצב השתמרותם המצוין ובנדירותם בחפירות הארכיאולוגיות ביבשה. כל ספינה שנטרפה משמרת בתוכה במעין "כמוסה של זמן" את רגע האסון, ומכילה עדויות רבות המספרות על הטכנולוגיה של כלי השייט, אורחות החיים של אנשי הצוות, מטענה ומסלול הפלגתה.

בסדרת בולים זו מוצגים כמה מהממצאים, המאפיינים את השרידים מספינות טרופות שנתגלו לאורך חופי הארץ, ומשקפים את הקשרים המסחריים של יורדי הים ואת אמונותיהם.

פסלונים

העוצמה הטמונה בים עוררה ביורדי הים את הצורך לחפש הגנה וחסות באמונותיהם. הספנים נהגו להצטייד בקמעות ובפסלונים ולקיים טקסי פולחן. בספינה רומית שנתגלתה סמוך לחיפה נמצאו שלושה פסלונים, שגילמו פטרונים של הספנות והמסחר: האל סראפיוס, האלה מינרווה והאל מרקוריוס.

דר' יעקב כהנוב
ראש המכון ללימודי ים
על שם ליאון רקנאטי
אוניברסיטת חיפה

יעקב שרביט
מנהל היחידה
לארכיאולוגיה ימית
רשות העתיקות

מעצב: אליעזר ויטהוף
Designer: Eliezer Weishoff

Maritime Archeology in Israel

Remains from ancient cultures are abundant along the coastline of Eretz Israel. These remains are material evidence of the activity of the diverse civilizations which inhabited these shores over thousands of years. They are part of Israel's cultural maritime legacy as well as an important source of knowledge of its history. Submerged archeological maritime remains that were hidden from human view for thousands of years have been exposed in recent years as the result of human intervention at the shoreline (construction of ports and marinas and sand quarrying) and the development of scuba diving. Unsupervised exposure of the remains and the subsequent unavoidable damage has led to the danger that these treasures may be lost.

Fifty years of underwater archeological research has uncovered many important sites, each with its own character and finds. The uniqueness of the finds lies in their generally good state of preservation and their rarity relative to archeological excavations on land. Every sunken ship preserves the moment of disaster as a sort of "time capsule" and contains much evidence regarding the technology of the vessel, the crew's lifestyle and the ship's cargo and sailing route.

This series of stamps illustrates some of the finds from sunken ships found along Israel's shoreline and reflect the seafarers' commercial ties and beliefs:

Figurines

The power of the sea aroused the seafarers' need to seek heavenly protection and shelter. Greek and Roman sailors customarily carried talismans and figurines and held religious rituals while at sea. Three figurines of the patrons of sailing and trade were found in a Roman ship discovered near Haifa: the god Serapis, the goddess Minerva and the god Mercury.

Anchors

The role of the anchor is to hold a ship safely in place, thus it is one of the most important and common tools used by sailing vessels. Ancient ships carried several anchors, as they were easily lost. Others sank with ships which were wrecked in storms. The variety of types discovered along our shores demonstrates the complete development of these anchors: stone anchors from the Bronze Age, anchors of wood and stone, or wood and lead, from the Persian, Hellenistic

חוממת אירוע להופעת הבול
SPECIAL CANCELLATION

and Ancient Roman Periods, iron anchors from the Roman and Byzantine Periods and four-pronged grapnel anchors from the Middle Ages.

Weapons

The location of Eretz Israel at an important strategic crossroad and its significance for monotheistic religions resulted in its being a battleground between great naval powers throughout history. Fleets landing on its shores left various weapons, including bronze axes, swords and daggers, bronze helmets, clay grenades used for "Greek Fire" and cannons.

Earthenware Jugs

The bustling ports were the scene of import and export of raw materials, tools, foodstuffs and luxuries. Olive oil and wine were in great demand around the Mediterranean, and Eretz Israel was rich in both. These wares were transported in earthenware jugs called amphoras, various types of which were suited to specific types of goods.

Yaakov Sharvit
Head of the Marine
Archeology Unit
Israel Antiquities Authority

Dr. Yaakov Kahanov
Head of the Leon Recanati
Institute for Maritime Studies
University of Haifa

שירות הבולאי - טל: 076-8873933
שדרות ירושלים 12, תל-אביב-יפו 68021
The Israel Philatelic Service - Tel: 972-76-8873933
12 Sderot Yerushalayim, Tel-Aviv-Yafo 68021
www.israelpost.co.il * e-mail: philserv@postil.com

Issue: November 2009
Designer: Eliezer Weishoff
Stamp Size: 30.8 mm x 40.0 mm
Plate nos: 776, 777, 778, 779
(no phosphor bar)
Sheet of 15 stamps, Tabs: 5
Printers: E. Lewin-Epstein Ltd.
Method of printing: Offset